

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.8.40](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.8.40)

УДК 657.6

*С. В. Шульга,
к. е. н., доцент, доцент кафедри аудиту та підприємництва,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ
ORCID: 0000000223962507*

ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ: МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ

S. V. Shulha

PhD in Economics, Associate professor, Associate professor of the Department of Audit and Entrepreneurship at National Academy of Statistics, Accounting and Audit

AUDIT SERVICES MARKET EFFICIENCY: METHODOLOGICAL PRINCIPLES AND EVALUATION INDICATORS

Динамічність розвитку економічних відносин на ринку аудиторських послуг, диференціація видів послуг та посилення впливу економічних, соціальних факторів на результативність діяльності аудиторських фірм, зумовлюють необхідність розробки методичних засад оцінки ефективності функціонування ринку аудиту. В статті досліджено напрацювання науковців в частині встановлення основних показників оцінки ефективності ринку аудиторських послуг, обґрунтовано їх переваги та недоліки. Вивчення методичних підходів до оцінки ефективності ринку аудиторських послуг запропонованих різними авторами, дозволило встановити, що показник ефективності ринку аудиторських послуг переважно розраховується на основі відношення отриманого фінансового результату (ефекту) до суми витрат, які понесені для забезпечення отримання такого ефекту. На основі систематизації існуючих наукових підходів до оцінки ефективності ринку аудиторських послуг, практичного досвіду та аналізу напрямів розвитку ринку аудиту, автором запропоновано відповідне методичне забезпечення оцінки ефективності ринку аудиторських послуг на макро, мезо та мікрорівнях. За результатами проведеного теоретичного аналізу факторів впливу на результативність надання аудиторських послуг, запропоновані показники оцінки ефективності ринку аудиторських послуг. Розроблений комплексний підхід до оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг, який базується на розрахунку узагальнюючих інтегральних показників та індивідуальних показників оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг. Використання запропонованого методичного забезпечення оцінки ефективності ринку аудиторських послуг, сприяє встановленню стратегічних векторів удосконалення та подальшого розвитку ринку аудиторських послуг, розробці заходів щодо нівелювання впливу негативних чинників, що призводять до зниження результативності діяльності аудиторських фірм.

Dynamics of development of economic relations in the market of audit services, differentiation of types of services and strengthening of influence of economic, social factors on performance of

activity of audit firms, determine the necessity of development of methodological bases of estimation of efficiency of functioning of the audit market. The article investigates the achievements of scientists in terms of establishing the main indicators for assessing the effectiveness of the market of audit services, substantiates their advantages and disadvantages. The study of methodological approaches to assessing the performance of the audit services market offered by different authors, has established that the indicator of the effectiveness of the audit services market is mainly calculated on the basis of the ratio of financial result (effect) to the amount of expenses incurred to ensure such effect. Based on the systematization of existing scientific approaches to the assessment of the audit services market efficiency, practical experience and analysis of the development of the audit market, the author proposes appropriate methodological support for the evaluation of the audit services market at the macro, meso and micro levels. Based on the results of the theoretical analysis of the factors influencing the performance of audit services, indicators for assessing the effectiveness of the audit services market have been proposed. A comprehensive approach to the evaluation of the performance of the audit services market has been developed, which is based on the calculation of generalized integral indicators and individual indicators of the performance evaluation of the audit services market. The use of the proposed methodological support for the evaluation of the effectiveness of the audit services market, contributes to the establishment of strategic vectors for improvement and further development of the audit services market, the development of measures to counteract the impact of negative factors that lead to a decrease in the performance of audit firms.

Ключові слова: методика; аудиторські послуги; ефективність; показники оцінки ефективності; суб'єкт аудиторської діяльності; результативність.

Keywords: methodology; auditing services; efficiency; efficiency evaluation indicators; auditing entity; effectiveness.

Постановка проблеми. Зміна економічних відносин в суспільстві, необхідність оцінки стану та моніторингу діяльності суб'єктів аудиторської діяльності, вимагає нових підходів до оцінки функціонування ринку аудиторських послуг. Ефективний розвиток ринку аудиту є одним із ключових факторів забезпечення економічної стабільності економіки держави, сприяє розширенню інтеграційних зв'язків з міжнародними ринками послуг. Завдяки забезпеченню високої ефективності функціонування ринку аудиторських послуг, можна сформувати сприятливі умови для підвищення залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку. Тому, створення стабільних умов розвитку ринку аудиторських послуг повинно базуватися на безперервному моніторингу його стану та визначенні ефективності функціонування. Розробка методичних засад та підходів до оцінки ефективності ринку аудиторських послуг дозволить оперативно виявляти негативні прояви діяльності суб'єктів аудиторської діяльності, нівелювати вплив зазначених чинників на економічні відносини, а також розробити систему стабілізуючих заходів.

Метою статті є дослідження методичних підходів до оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг, а також надання рекомендацій щодо їх розвитку та удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання оцінки ефективності аудиту, в тому числі внутрішнього аудиту, досліджені в наукових працях Т.О. Каменської [2], Г.Ю. Коблянської [3], Т.Ю. Копотієнко [4], Л.Г. Михальчишиної [5], В.В. Фесенко [6] та інших вітчизняних та зарубіжних вчених. Разом з тим, більш детального дослідження та вирішення вимагають проблемні питання розвитку методики оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг, розробки відповідної системи показників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розробка методичних засад оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг на сьогодні перебуває у стадії активних наукових пошуків та практичних апробацій. Теоретичні та методичні підходи до оцінки ефективності ринку аудиторських послуг, пропозиції з встановлення переліку та розрахунку показників оцінки ефективності представлені в наукових дослідженнях вітчизняних і закордонних дослідників. Розглянемо основні переваги та недоліки запропонованих різними авторами показників оцінки ефективності ринку аудиторських послуг.

На увагу заслуговує методичний підхід оцінки ефективності аудиторської діяльності запропонований Л.Ю. Філобоковою, С.А. Бешкотоковою [7]. Авторами запропоновані "показники оцінки ефективності розвитку регіонального ринку аудиторських послуг в розрізі:

– інноваційної ефективності (питома вага розробок інноваційного характеру за участю аудиторів; відсоток впроваджених інновацій від загальної кількості розроблених за участю аудиторів; темпи зростання

сум інвестицій, які припадають на одного мешканця регіону і забезпечених впровадженням інновацій за участю аудиторів);

– організаційна ефективність (питома вага охоплення аудиторськими послугами від потенційного обсягу регіонального ринку аудиту; відсоток аудиторів, зареєстрованих в регіоні, порівняно із загальною кількістю діючих аудиторів);

– екологічна ефективність (частка сегментації екологічного аудиту порівняно із загальним обсягом наданих аудиторських послуг в регіоні; відсоток впроваджених інновацій екологічного характеру від загального обсягу впроваджених інновацій за участю аудиторів);

– ресурсозберігаюча ефективність (темпи зростання продуктивності праці в пріоритетних секторах регіональної економіки, які підлягали аудиту у звітному періоді; темпи зростання матеріаловіддачі, фондівіддачі, коефіцієнту оборотності оборотних засобів в пріоритетних секторах регіональної економіки, які підлягли аудиту у звітному періоді).

– фінансово-економічна ефективність (питома вага сегментації галузевого ринку аудиту; відсоток участі регіонального ринку у формуванні валового регіонального продукту за звітний період; темпи зростання податкових надходжень в бюджети всіх рівнів від аудиторів за звітний період; темпи зростання прибутку, отриманого аудитором регіону за звітний період)” [7].

Основними перевагами запропонованого авторами методичного підходу до оцінки регіонального ринку аудиторських послуг, є можливість розрахунку диференційованих показників за різними напрямими оцінки ефективності, нескладні обчислення показників, розрахунок ефективності з урахуванням тенденцій розвитку ринку аудиту у регіоні. Недоліками є відсутність інформації про інноваційні розробки аудиторських фірм, що призводить до неможливості розрахунку показників за напрямом інноваційна ефективність, а також значна трудомісткість робіт при розрахунку показників ресурсозберігаючої ефективності.

Ісаєва Н.Ю. [1, с. 44-45] пропонує внутрішньофірмовий аналіз ефективності аудиторських перевірок здійснювати шляхом “розрахунку наступних показників:

– рентабельність проекту (відношення фінансового результату до загальних витрат на виконання проекту);

– продуктивність роботи персоналу (відношення ціни договору до витрат на оплату праці за проектом);

– трудомісткість проекту (відношення витрат а оплату праці за проектом до ціни договору)”. Зазначені показники використовуються на сьогодні в практичній діяльності аудиторських фірм, для розрахунку ефективності виконання проекту та оцінки його результативності. Вважаємо, що дані показники можна використати за основу при розробці методики оцінки результативності діяльності суб'єктів аудиторської діяльності.

Фесенко В.В. [6] запропонувала методику проведення оцінки ефективності аудиту як окремого аудиторського завдання, що виконується групою аудиторів або одноосібно на основі розрахунку коефіцієнту ефективності як співвідношення фактичного та мінімального обсягу часу, що необхідно витратити при виконанні аудиторського завдання. Також, автором запропоновано обчислювати показник результативності аудиторського завдання, який розраховується як співвідношення суми штрафів, яких вдалося уникнути, завдяки виявленим в ході аудиту помилкам в обліку та вартості аудиту.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що в сучасних методичних підходах до оцінки ефективності ринку аудиторських послуг використовується підхід, за яким показник ефективності розраховується на основі відношення отриманого фінансового результату (ефекту) до суми витрат, які понесені для забезпечення отримання такого ефекту. Зважаючи на зазначену ситуацію, вважаємо, що показники оцінки ефективності ринку аудиторських послуг повинні розраховуватися з урахуванням оцінки ефективності на макрорівні (ринку аудиту в цілому), мезорівні (суб'єкти аудиторської діяльності), мікрорівні (клієнти та користувачі фінансової звітності). З метою оцінки ефективності ринку аудиторських послуг на макрорівні вважаємо за доцільне розраховувати наступні показники (табл. 1).

Таблиця 1.

Показники оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг на макрорівні

Показник	Алгоритм розрахунку	Коментар
Рентабельність ринку аудиторських послуг	$R_a = \frac{P}{Q_p}, \text{ де}$ <p>P – сукупні обсяги прибутку, отриманого за звітний період суб'єктами аудиторської діяльності;</p> <p>Q_p – загальні обсяги наданих аудиторських послуг за звітний період</p>	Високе значення показника свідчить про перевищення попиту над пропозицією, низький рівень інтенсивності конкуренції

Темп зростання ринку аудиторських послуг	$T = \frac{Q_p}{Q_{p-1}} \times 100\%$, де Q_p – загальні обсяги наданих аудиторських послуг за звітний період; Q_{p-1} – загальні обсяги наданих аудиторських послуг за попередній звітний період	Показує на скільки відсотків збільшується (зменшується) обсяг ринку аудиторських послуг порівняно з попереднім періодом
Коефіцієнт інтенсивності конкуренції (відносної концентрації)	$K_k = (20 + 3\beta) / \alpha$, де β – частка найбільших підприємств у загальній кількості суб'єктів ринку аудиторських послуг; α – частка продажу найбільших підприємств у загальній кількості суб'єктів ринку аудиторських послуг у загальному обсягу наданих послуг	Дозволяє здійснити зіставлення кількості найбільших підприємств та їх частки у обсягах наданих аудиторських послуг. Якщо коефіцієнт більше 1, ринок є неконцентрованим; якщо ж менше 1 – висококонцентрованим
Коефіцієнт якості надання аудиторських послуг	$K_y = \frac{Q_n}{Q_i}$, де Q_n – кількість суб'єктів аудиторської діяльності, які не пройшли перевірку контролю якості у звітному періоді; Q_i – кількість суб'єктів аудиторської діяльності, які пройшли перевірку контролю якості у звітному періоді	Показує, яку частку складають суб'єкти аудиторської діяльності, у яких за результатами перевірки системи контролю якості надання аудиторських послуг виявлені суттєві порушення, у загальній кількості перевірених суб'єктів аудиторської діяльності. Зростання показника свідчить про зниження соціальної відповідальності й рівня якості надання аудиторських послуг
Інтегральний показник оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг	$I_e = \prod_{i=1}^n R_a \times T \times K_k \times K_y$, де R_a – рентабельність ринку аудиторських послуг; T – темп зростання ринку аудиторських послуг; K_k – коефіцієнт інтенсивності конкуренції; K_y – коефіцієнт якості надання аудиторських послуг	Дозволяє оцінити загальну ефективність функціонування ринку аудиторських послуг шляхом об'єднання часткових показників для оцінки ефективності ринку

Розрахунок зазначених в таблиці 1 показників, зокрема інтегрального показника оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг, дозволяє здійснити комплексну оцінку ефективності функціонування ринку аудиту з урахуванням впливу кількісних та якісних чинників, що відображають різні аспекти його розвитку.

Крім оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг в цілому, слід здійснювати оцінку ефективності виконання проектів (аудиторських завдань) на рівні суб'єктів аудиторської діяльності. Оцінка ефективності ринку аудиторських послуг на мезорівні сприяє визначенню проблемних питань дії ринкових чинників, їх наслідків для забезпечення стабільності діяльності аудиторських фірм, підвищення рівня ефективності їх діяльності за рахунок мінімізації негативного впливу внутрішніх економічних умов діяльності. З метою оцінки ефективності ринку аудиторських послуг на мезорівні, тобто на рівні суб'єктів аудиторської діяльності, пропонуємо розраховувати наступні показники (табл. 2).

Таблиця 2.
Показники оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг на рівні суб'єктів аудиторської діяльності

Показник	Алгоритм розрахунку	Коментар
Рентабельність діяльності аудиторської фірми	$R_{cad} = \frac{D}{B} \times 100\%$, де D – дохід за звітний період, отриманий суб'єктом аудиторської діяльності; B – загальна сума витрат діяльності суб'єкта аудиторської діяльності за звітний період	Показує обсяг отриманого доходу суб'єктом аудиторської діяльності з суми 1 гривні витрат понесених на здійснення діяльності

Коефіцієнт ринкової переваги	$K_n = \frac{Q}{\sum_{i=1}^n Q_i}, \text{ де}$ <p>Q – обсяг наданих аудиторських послуг суб'єктом аудиторської діяльності; Q_i – обсяг наданих аудиторських послуг i-го конкурента</p>	Показує питому вагу (частку ринку), яку займає суб'єкт аудиторської діяльності в цілому на ринку за обсягами наданих послуг
Загальний індекс продуктивності праці	$I_t = \frac{\sum t_0 q_1}{\sum t_1 q_1}, \text{ де}$ <p>t_0, t_1 – середні витрати робочого часу на проект у базисному і поточному періодах; q_1 – обсяг наданих аудиторських послуг у поточному періоді</p>	Показує, у скільки разів збільшився (зменшився) в середньому загальний рівень трудомісткості звітного періоду порівняно з базовим
Індекс обороту аудиторських послуг	$I_{об} = \frac{Q_1}{Q_{баз}}, \text{ де}$ <p>Q_1 – обсяг наданих аудиторських послуг аудиторською фірмою у звітному періоді; $Q_{баз}$ – обсяг наданих аудиторських послуг у базисному періоді</p>	Показує динаміку споживчого попиту на послуги аудиторської фірми. Чим вищий показник, тим більш конкурентоспроможною є аудиторська фірма
Інтегральний показник результативності діяльності аудиторської фірми	$I_{ea} = R_{сад} \times K_n \times I_t \times I_{об}, \text{ де}$ <p>$R_{сад}$ – рентабельність діяльності аудиторської фірми; K_n – коефіцієнт ринкової переваги; I_t – загальний індекс продуктивності праці; $I_{об}$ – індекс обороту аудиторських послуг</p>	Показує загальний рівень результативності діяльності аудиторської фірми з урахуванням впливу цінових, трудових, витратних показників

Використання запропонованого інтегрального показника результативності діяльності аудиторської фірми дозволяє розробити заходи, спрямовані на досягнення запланованих результатів діяльності аудиторської фірми, зміцнення її фінансового стану. Розрахунок зазначеного інтегрального показника дозволяє врахувати вплив диференційованих факторів на реалізацію основної мети та досягнення запланованих результатів діяльності аудиторської фірми.

З метою оцінки рівня ефективності функціонування ринку аудиторських послуг на макrorівні та мезорівні пропонуємо керуватися наступними інтервалами значень (табл. 3).

Таблиця 3.

Рівні ефективності функціонування ринку аудиторських послуг на макrorівні та мезорівні

Інтервал	Рівень ефективності	Характеристика відповідного рівня ефективності, в т.ч.:	
		на макrorівні	на мезорівні
0,8-1	Висока ефективність	Забезпечення стійких конкурентних переваг для всіх суб'єктів ринку аудиторських послуг; висока рентабельність надання аудиторських послуг;	Досягнення запланованої результативності аудиторської фірми, досягнення високого рівня прибутковості та якості аудиторських послуг
0,5-0,7	Середня ефективність	Відсутність проявів недобросовісної конкуренції; висока рентабельність надання аудиторських послуг; високий рівень якості надання послуг та довіри користувачів; позитивна тенденція темпів зростання	Часткове досягнення запланованої результативності аудиторської фірми, зростання загального рівня трудомісткості, забезпечення належної якості аудиторських послуг
0,2-0,4	Нормальна ефективність	Недобросовісна конкуренція та незначні відхилення дотримання якості надання аудиторських послуг, поступова втрата довіри користувачів	Часткове досягнення запланованої результативності аудиторської фірми, незначне зниження споживчого попиту
0-0,2	Низька	Наявність значної монополії на ринку	Зниження результативності

	ефективність	та нерівномірність розвитку ринкової кон'юнктури; низька рентабельність надання аудиторських послуг; низький рівень якості надання послуг, відсутність довіри користувачів до результатів роботи аудиторів	діяльності, якості надання аудиторських послуг, значна трудомісткість надання аудиторських послуг, значне зниження споживчого попиту
--	--------------	--	--

Запропонована система оцінки рівнів ефективності функціонування ринку аудиторських послуг на макрорівні та мезорівні дозволяє розробити напрями удосконалення подальшого розвитку ринку, вжити коригувальні заходи з метою створення сприятливого ринкового середовища для діяльності суб'єктів аудиторської діяльності. Враховуючи, що оцінка ефективності функціонування ринку аудиторських послуг здійснюється також на мікрорівні, тобто на рівні споживачів послуг та користувачів фінансової звітності, пропонуємо в даному випадку розраховувати наступні показники (табл. 4).

Таблиця 4.
Показники оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг на рівні споживачів послуг та користувачів фінансової звітності

Показник	Алгоритм розрахунку	Коментар
Коефіцієнт результативності надання аудиторських послуг	$K_{pan} = \frac{\sum Ш + НВ}{B_{an}}$, де Ш – сума штрафних санкцій, нарахування яких вдалось уникнути в результаті виправлення помилок за наслідками надання аудиторських послуг; НВ – сума непродуктивних витрат підприємства; B_{an} – вартість наданих аудиторських послуг	Дозволяє оцінити економічний ефект від усунення виявлених недоліків, за результатами аудиту та уникнення нарахування штрафних санкцій, непродуктивних витрат. Показує ступінь задоволення потреб споживачів, тобто відповідність отриманого результату надання аудиторських послуг очікуваному
Рівень довіри до результатів роботи суб'єкта аудиторської діяльності	Визначається шляхом анкетування, опитування споживачів аудиторських послуг та користувачів фінансової звітності	Дозволяє здійснювати моніторинг та оцінку рівня довіри споживачів послуг та користувачів фінансової звітності до діяльності аудиторів та професії в цілому

Ефективність надання аудиторських послуг на мікрорівні повинна оцінюватися крізь призму оцінки результатів їх надання, підвищення довіри клієнтів та користувачів інформації. Лише за умови високого якісного та професійного рівня надання аудиторських послуг, суб'єкти аудиторської діяльності можуть забезпечити налагодження тривалої співпраці з клієнтами та позитивного іміджу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розробка векторів удосконалення функціонування ринку аудиторських послуг залежить від об'єктивності оцінки його стану та ефективності функціонування на макро, мезо та мікрорівнях. Відсутність наукових напрацювань в частині розробки комплексного підходу до оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг, призводить до неможливості ідентифікації альтернативних шляхів результативного розвитку аудиторської діяльності. За результатами дослідження запропоновано комплексний підхід до оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг, який базується на розрахунку узагальнюючих інтегральних показників та індивідуальних показників оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг. Застосування запропонованого методичного підходу забезпечить врахування впливу різних факторів на стан та розвиток ринку аудиторських послуг, дозволить визначити негативні явища, які гальмують результативність надання аудиторських послуг та призводять до зниження довіри споживачів послуг та користувачів фінансової звітності до діяльності аудиторів та професії в цілому. В подальшому окремим напрямом дослідження має стати вивчення особливостей внутрішньофірмової стандартизації аудиторської фірми в частині врегулювання методики оцінки ефективності надання аудиторських послуг.

Список літератури.

- Исаева Н.Ю. Оценка эффективности аудиторских проверок // Международный бухгалтерский учет. 2014. № 10 (304). С. 38-46
- Каменська Т.О. Ефективність діяльності та якість внутрішнього аудиту // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. 2010 Вип. III (39). С. 301-306.
- Коблянська Г.Ю., Вовк М.О. Оцінка ефективності функціонування служби внутрішнього аудиту // Облік і фінанси АПК. 2011. Вип.2. С. 77-81.

4. Копотієнко Т.Ю. Оцінка ефективності внутрішнього аудиту: якісний аспект // Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Житомир, 2016. С. 84-91.

5. Михальчишина Л.Г. Оцінка ефективності діяльності служби внутрішнього аудиту // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. 2014. № 2 (26). С. 144-148.

6. Фесенко В.В. Оцінка ефективності та результативності аудиторського завдання в контексті аудиту діяльності пов'язаних підприємств. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/50.pdf

7. Филибокова Л.Ю., Бештокова С.А. Эффективность аудиторской деятельности: сущность, подходы к оценке // Аудит и финансовый анализ. 2010. № 2. С. 1–4.

References.

1. Isaeva, N.Y. (2014), "Assessment of the effectiveness of audits", *Mezhdunarodnyi bukhgalterskyi uchet*, vol. 10 (304), pp. 38-46.

2. Kamenska, T.O. (2010), "Performance and quality of internal audit", *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu*, vol. III (39), pp. 301-306.

3. Koblianska, H.Y. and Vovk, M.O. (2011), "Evaluation of the effectiveness of the internal audit service", *Oblik i finansy APK*, vol. 2, pp. 77-81.

4. Kopotiienko, T.Y. (2016), "Evaluating internal audit performance: a quality aspect", *Formuvannia efektyvnoi modeli rozvytku pidpriemstva v umovakh rynkovoї ekonomiky: materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, pp. 84-91.

5. Mykhalchyshyna, L.H. (2014), "Evaluation of the effectiveness of the internal audit service", *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu*, vol. 2 (26), pp. 144-148.

6. Fesenko, V.V. (2018), "Evaluation of the effectiveness and efficiency of the audit task in the context of the audit of affiliates", available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/50.pdf (Accessed 31 July 2019).

7. Fylybokova, L.Y. and Beshtokova, S.A. (2010), "Audit effectiveness: essence, assessment approaches", *Audyt i finansovyi analiz*, vol. 2, pp. 1-4.

Стаття надійшла до редакції 16.08.2019 р.